

คอลัมน์ "หอคอยส่องโลก"

Financial Day ฉบับวันพุธที่ 10 มกราคม 2539

ทุนนิยมตะเกียบ

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

วันที่ 1 มกราคม 2539 สิงคโปร์แปรสภาพเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามคำนิยามของ OECD (= Organization for Economic Cooperation and Development) แต่ผู้นำสิงคโปร์มิได้รู้สึกยินดียินร้ายกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ไม่มีเสียงไชโยโห่ร้องและการตีฆ้องร้องป่าว (*Asia Times*, December 8, 1995)

OECD ยึดเกณฑ์รายได้ประชาชาติต่อหัว (per capita GNP) เพียงเกณฑ์เดียวในการจัดกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว นั่นก็คือ หากประเทศใดมีรายได้ประชาชาติต่อหัวถึงระดับ 22,400 ดอลลาร์อเมริกันต่อปี ประเทศนั้นก็ยกฐานะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว

ข้อมูลของธนาคารโลกตามที่ปรากฏใน *World Development Report 1995* บ่งบอกว่า สิงคโปร์มีรายได้ประชาชาติต่อหัวสูงเป็นอันดับที่ 14 ของโลก สูงกว่าประเทศที่เคยเป็นเมืองแม่ดังเช่นสหราชอาณาจักร (อันดับที่ 18) สูงกว่าอิตาลี (อันดับที่ 15) ออสเตรเลีย (อันดับที่ 20) และนิวซีแลนด์ (อันดับที่ 24) ในเอเชีย สิงคโปร์เป็นรองเฉพาะญี่ปุ่น (อันดับที่ 2) เท่านั้น

แต่ผู้นำสิงคโปร์หาได้หลงมกมายกับมายาภาพดังกล่าวนี้ไม่ เพราะตระหนักดีว่า สิงคโปร์ยังล้าหลังประเทศที่พัฒนาแล้วอื่นๆอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ และความสามารถและทักษะในการก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในประการสำคัญ สิงคโปร์มีโครงสร้างการผลิตที่ต้องพึ่งพิงต่างประเทศอย่างมาก เมื่อสิงคโปร์สิ้นสุดฐานะการเป็นประเทศด้อยพัฒนา สิงคโปร์เริ่มถูกตัดความช่วยเหลือจากต่างประเทศและถูกตัดสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร (GSP) ณ บัดนี้ สิงคโปร์ต้องแข่งขันกับประเทศที่พัฒนาแล้วบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน

นายโก๊ะจกตง (Goh Chok Tong) นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์เชื่อมั่นว่า สิงคโปร์สามารถฝ่า 'วังสือำมหิต' อันเกิดจากแรงกดดันในการแข่งขันในระบบทุนนิยมโลกได้ แต่ทั้งนี้ สิงคโปร์จักต้องจัดระบบการบริหารให้ดี และดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคและนโยบายสังคมอย่างเหมาะสม

ระบบทุนนิยมโลกถูกครอบงำโดยกลุ่มคนที่ใช้ชั้นล้อมในการบริโภคมามากกว่าสองศตวรรษ จนอาจกล่าวได้ว่า ในอดีตกาล ระบบทุนนิยมโลกถูกครอบงำโดย 'ทุนนิยมชั้นล้อม' ญี่ปุ่นเป็นชาติที่ใช้ตะเกียบชาติแรกที่ก้าวเข้าสู่ 'สโมสคอนวอย' หลังสงครามโลกครั้งที่สอง บัดนี้ 'สโมสคอนวอย' ต้องแบ่งปันพื้นที่ให้ 'ทุนนิยมตะเกียบ' เพื่อต้อนรับสิ่งคิโปร หากฮ่องกงไม่กลับคืนสู่สาธารณรัฐประชาชนจีนในปี 2540 ฮ่องกงก็จะเป็นชาติที่ใช้ตะเกียบชาติต่อไปที่ก้าวเข้าสู่ 'สโมสคอนวอย' ตามหลังด้วยไต้หวันและเกาหลีใต้

วัฒนธรรมการใช้ตะเกียบลงรากปักหลักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับศตวรรษ การใช้ตะเกียบเป็นอุปกรณ์การบริโภคอาหารเริ่มต้นในประเทศจีนก่อนคริสตกาลประมาณ 400 ปี การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างจีน เกาหลี และญี่ปุ่นทำให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการใช้ตะเกียบ แต่การแพร่ระบาดของวัฒนธรรมตะเกียบที่สำคัญเกิดจากการอพยพออกนอกประเทศของชาวจีนส่วนใหญ่เป็นผลจากภาวะทุพภิกขภัยภายในประเทศจีนนั่นเอง แม้ในขั้นแรกกระแสการอพยพของจีนโพ้นทะเลจะมุ่งสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็กระจายสู่อเมริกาและยุโรปในเวลาต่อมา วัฒนธรรมตะเกียบขยายตัวตามคลื่นการอพยพของจีนโพ้นทะเลดังกล่าวนี้

เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยึดครองแผ่นดินใหญ่ได้ในปี 2492 กลุ่มทุนจีนระลอกใหญ่ย้ายฐานไปสู่อังกฤษ ไต้หวัน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระนั้นก็ตามใช้ว่าสายสัมพันธ์จะตัดขาดจากกันจนหมดเสียทีเดียวไม่ได้ ชาวจีนโพ้นทะเลยังคงส่งเงินและสิ่งของไปช่วยเหลือเกื้อกูลญาติพี่น้องและมิตรสหายในแผ่นดินใหญ่ นับเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนบนพื้นฐานวัฒนธรรมตะเกียบที่สำคัญ

เมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบปิด (inward orientation) มาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิด (outward orientation) เมื่อต้นทศวรรษ 2520 และเร่งพัฒนาสู่แนวทางทุนนิยมนับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา ด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆขึ้น ทุนจีนโพ้นทะเลเคลื่อนกลับไปลงทุนในปัจุบันมาตุคาม และมีส่วนสำคัญไม่น้อยในการขับเคลื่อนจักรกลทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน

เขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายฝั่งทะเลตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมณฑลกวางตุ้งและมณฑลฟูเจี้ยน ค่อยๆพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจระหว่างประเทศตามพลวัตรธรรมชาติของผู้ที่มีภูมิหลังแห่งชาติพันธุ์เดียวกัน และก่อตัวเป็น 'สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ' ซึ่งเชื่อมโยงฮ่องกงและไต้หวันเข้ากับจีนแผ่นดินใหญ่ส่วนที่เป็นมณฑลทั้งสองนี้ โดยที่ทุนจีนโพ้นทะเลจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เข้าไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ด้วย ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจกำลังแปรโฉมสามเหลี่ยมเศรษฐกิจนี้ให้กลายเป็น 'เขตเศรษฐกิจจีนอันไพศาล' (Greater Chinese Economic Sphere)

เขตเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีได้ก่อเกิดจากพลังธรรมชาติเท่านั้น หากยังก่อเกิดจากข้อตกลงระหว่างประเทศด้วย ในปัจจุบันมีความคืบหน้าเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Asia Economic Zone) อันประกอบด้วยมองโกเลีย เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ รัสเซีย (ภาคตะวันออกเฉียงไกล) ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) อันมีศูนย์กลางอยู่ที่ลุ่มน้ำตูหมิน (Tumen River) ในขณะเดียวกัน ธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) กำลังผลักดันให้เกิด 'หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ' ด้วยการสร้างเครือข่ายการขนส่งคมนาคมเชื่อมโยงประเทศต่างๆ ในลุ่มน้ำโขง อันประกอบด้วยสาธารณรัฐประชาชนจีน พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และไทย นอกจากนี้ ยังมีความดำริในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจทะเลเหลือง (Yellow Sea Economic Zone) ซึ่งเชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาชนจีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น (เกาะเกียวชู) อีกด้วย

การก่อตัวของเขตเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งที่เกิดจากพลังธรรมชาติและข้อตกลงระหว่างประเทศ ดังที่กล่าวข้างต้นนี้ มีผลต่อการขยายเครือข่ายของ 'ทุนนิยมตะเกียบ' มิใช่ต้องกล่าวถึงการเติบโตใหญ่ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และได้หวัน ซึ่งมีผลต่อการเติบโตของ 'ทุนนิยมตะเกียบ' โดยตรง

การจัดการประชุมระหว่างนายทุนจีนที่เรียกว่า World Chinese Entrepreneurs Convention เรียกย่อ ๆ ว่า WCEC นับเป็นยุทธวิธีในการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างทุนจีนโพ้นทะเล ซึ่งมีผลไม่มากนักต่อการเติบโตของ 'ทุนนิยมตะเกียบ' WCEC จัดการประชุมครั้งแรกในสิงคโปร์ในปี 2534 ครั้งที่สองในฮ่องกงในปี 2536 และครั้งที่สามในประเทศไทยเมื่อต้นเดือนธันวาคม 2538 WCEC นับเป็นองค์กรสำคัญที่เชื่อมโยงจีนโพ้นทะเล ซึ่งประมาณว่ามีประชากร 57 ล้านคน และก่อให้เกิดผลผลิต 450,000 ล้านดอลลาร์อเมริกัน (*Asia Times*, December 6, 1995)

การเติบโตของ 'ทุนนิยมตะเกียบ' ยังได้รับการเกื้อหนุนจากเทคโนโลยีสารสนเทศ อีกด้วย World Chinese Business Network (WCBN) ก่อตั้งขึ้นจากข้อเสนอของนายลีกวนยู อดีตนายกรัฐมนตรีแห่งสิงคโปร์ซึ่งเสนอต่อที่ประชุม World Chinese Entrepreneurs Convention ครั้งที่สอง ณ ประเทศฮ่องกงในปี 2536 ทั้งนี้หอการค้าจีนในสิงคโปร์ (Singapore Chinese Chamber of Commerce and Industry) เป็นผู้รวบรวมข้อมูล บริษัทธุรกิจจีนประมาณ 10,000 บริษัท โดย WCBN เป็นผู้นำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และให้บริการข้อมูลผ่าน Internet โดยเริ่มบริการตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2538 (*Asia Times*, December 8, 1995) WCBN จึงเกื้อกูลการขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ของ 'ทุนนิยมตะเกียบ'

ในขณะที่เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) มีความคืบหน้าไม่มาก และเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (APEC) อยู่ในภาวะถูกผีหลุกคน เครือข่ายของ 'ทุนนิยม ตะเกียบ' ยังคงขยายตัวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง